

יונה חן

המכללה האקדמית תל-חי
והאוניברסיטה העברית בירושלים

ציטוט מומלץ

חן י. 2010. ביקורת על הספר
קרימינולוגיה ירוקה: מאבק בפשיעה
נגד הסביבה. אקולוגיה וסביבה 1(3):
8-9.

כריכת הספר קרימינולוגיה ירוקה: מאבק בפשיעה נגד הסביבה

ביקורת על הספר קרימינולוגיה ירוקה: מאבק בפשיעה נגד הסביבה

בקצרה

ספרו החדש של **ד"ר דני גימשי** – קרימינולוגיה ירוקה: מאבק בפשיעה נגד הסביבה ^[1], הוא פרי מחקר בנושא שערך החוקר, שהוא תת-ניצב (בדימוס) ששירת שנים רבות במשטרת ישראל בתפקידי פיקוד ומטה. גימשי הוביל בעבר את תהליך יישום אסטרטגיית השיטור הקהילתי, כיהן כמנכ"ל המועצה למניעת פשיעה בישראל, וכיום הוא ראש החטיבה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק במסלול האקדמי של המכללה למנהל בראשון לציון. רקעו המקצועי של ד"ר גימשי מעיד על הכלים המדעיים והמקצועיים שעמדו לרשותו בעת איסוף החומר ועיבודו.

"פשיעה נגד הסביבה" מוגדרת בספר כ"כנוקים לטבע ולסביבה הנובעים מהתנהגות מכוונת או רשלנית של בני אדם". הגדרה זו טומנת בחובה מידה מסוימת של עמימות מכיוון שלא כל פעילות נגד הסביבה יכולה להיחשב כפשיעה נגד הסביבה. ייתכן שניתן להציע שיפורים להגדרה, אולם עצם ניסוחה על-ידי ד"ר גימשי הוא בעל חשיבות רבה בהיותה בחזקת מתווה שלפיו יכולים גורמי האכיפה לפעול.

להערכתי ראוי להוסיף להגדרה, שחשיבותה רבה, מספר מדדים: (1) מידתיות הנזק ועוצמתו; (2) משך הזמן הנדרש להיעלמות המפגע ללא התערבות האדם; (3) מידת ההפיכות של המפגע. לשיפור הבנת הנושא ניתן להוסיף הגדרה לפעולת זיהום מעשה ידי אדם, כדלקמן (י.ח.): תהליך אנתרופוגני הגורם להפחתת איכותו של משאב טבע לרמה המחייבת הפסקה או הגבלה של השימוש בו, או הופכת אותו לסכנה סביבתית לגורמים הבאים: חקלאות, תיירות, בריאות האדם או בעלי החיים, איכות המזון או איכות המוצר, או שילוב של גורמים אלה. תאחיזה בין שתי ההגדרות הללו מאפשרת התייחסות פרטנית לפשיעה נגד הסביבה.

המחבר מבחין בין מדע הקרימינולוגיה במובנו הקלסי לבין משמעותו בהיבט של פשיעה נגד הסביבה. מעשים פליליים מהסוג הראשון (הכוללים לדוגמה: פריצה, גנבה, שוד, תקיפה אלימה, עבירות מין ופשעי צווארון לבן) מבוצעים לרוב על-ידי יחידים או

מספר פרטים הפועלים נגד החברה, ולכן כבר בתקופות קדומות התפתחו חוקים ודרכי מניעה וענישה למעשים מסוג זה. לדברי המחבר, לא זה המצב בתחום הפשיעה נגד הסביבה. זו מתבצעת במידה רבה על-ידי תאגידים מסחריים ותעשייתיים או גורמי ממשל, ולכן הסברים לפשיעה נגד הסביבה באים מעולם התוכן של פשעי צווארון לבן. פשיעה ירוקה מבוצעת בעיקר כדי לקדם אינטרסים של האליטות הכלכליות והחברתיות.

גימשי קובע כי לא כל פגיעה בסביבה עונה להגדרה של פשיעה נגד הסביבה. את המונח הזה הוא שומר לפגיעה חמורה, מכוונת או רשלנית, הגורמת לנזק מתמשך לטבע ולאדם, שאף יכולה להיחשב כפשע נגד האנושות.

לפשיעה נגד הסביבה ולתגובה אליה היבטים בין-לאומיים וגלובליים, המתבטאים בהשפעות ההדדיות של פעילות מדינה כלשהי על שכנותיה הקרובות והרחוקות. גימשי טוען כי מעורבות הפשיעה המאורגנת בנושאים סביבתיים מבטאת את הגלובליזציה האפשרית של פשיעה נגד הסביבה.

המחבר מאפיין את הפגיעה בסביבה בישראל ואת הגורמים העומדים מאחוריה, ועורך דיון משולב בהתנהגויות הפוגעות ובגורמים המעורבים. הוא מתמקד במאפיינים הבאים:

- מעשה מכון הגורם נזק חמור לקרקע, למים, לאוויר, לחי, לצומח ו/או לדומם.
- מעשה הגורם נזק המתמשך פרק זמן ניכר.
- פגיעה בסביבה באופן הפוגע בחייהם, בבריאותם, בביטחונם ו/או באיכות חייהם של בני אדם.
- פגיעה בסביבה שהיא עברה פלילית בחוק העונשין.
- פגיעה הנעשית מתוך מחשבה פלילית או מרשלנות חמורה.

בספר מציע גימשי מודל יישומי להתמודדות עם הפשיעה הסביבתית המוכרת פחות לציבור ולרשויות האוכפות כאחד, ובו הוא מאמץ כלים המשמשים למניעת פשיעה ועבריינות קלסיות המוכרים לו היטב. בכל אחד ממרכיבי המודל מציע המחבר ליישם את משולש המניעה: מניעת יכולת, מניעת מוטיבציה ומניעת הזדמנות. מרכיב הענישה נדון רק בקצרה.

ברצוני להזכיר לקוראי כתב העת שנושא הפשיעה נגד הסביבה נדון בישראל במידה מסוימת ברמה הציבורית, אך לא במידה מספקת. העיתונות היומית בישראל עוסקת בכך בעשור האחרון במידה לא מבוטלת, ומשרדי הממשלה, ובראשם המשרד להגנת הסביבה, מפעילים את מערכות האכיפה כמיטב יכולתם, אך זו אינה עונה על הצרכים.

לסיכום, ברצוני לברך את המחבר בברכה חמה, ולהחמיא לו על האנרגיה החיובית הרבה שהשקיע בקירוב הקורא לעולם רב-תחומי ורב-ממדי שבאמצעותו מעוצבת באופן אינטגרטיבי המסגרת המושגית של הקרימינולוגיה הירוקה. אנרגיה זו באה לידי ביטוי ומיצוי בספר מרתק ומאיר עיניים ומחשבה, בתחום עוטף הנוגע לכולנו.

מקורות

1. גימשי ד. 2010. קרימינולוגיה ירוקה: מאבק בפשיעה נגד הסביבה. ראשון לציון: פלס, הוצאה לאור.